

จกกวทปนี กณทที่ ๒ : การทรวจข่าระและการศีกษาเชิงวิเคราะห์

นายพพร เกลลาดี

003316

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศีกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๓

I 15865010

CAKKAVALADĪPANĪ CHAPTER VI : AN EDITION AND A CRITICAL STUDY

Mr. Nopporn Klaodee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์

จักษุภาพที่หนึ่ง กับที่ ๒: การตรวจชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์

โดย

นายณพพร เกล่าดี

ภาควิชา

ภาษาตะวันออก

อาจารย์ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แฉ่มนัคคา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมมติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

ศาสตราจารย์ ณพพร
.....บัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประสิทธิ์ บุญภาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ วิฑูรย์
.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิฑูรย์ บุญยกุล)

ศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แฉ่มนัคคา)

ศาสตราจารย์ ม.ล. จิรายุ
.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ม.ล. จิรายุ นพวงศ์)

ศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี
.....กรรมการ
(นางสาวอากาศเอกพิเศษเยี่ยม ประดิษฐ์ทอง)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

จักษวาทินี กัมที่ ๒ : การตรวจชำระและการศึกษาเชิง
วิเคราะห์

ผู้วิจัย

นายเนพร เกตุาคี

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ถังสิทธิ์ แยมวิภา

ภาควิชา

ภาษาตะวันออก

ปีการศึกษา

๒๕๒๓

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นการตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณคดีบาลี เรื่อง "จักษวาทินี กัมที่ ๒" อันเป็นกัมที่สุดท้ายของกัมภีร์ ซึ่งว่าด้วยเรื่องเบ็ดเตล็ดต่างๆ ๗ เรื่องคือ เรื่องอาหาร การคำนวณ ต้นไม้ โลก โลกธาตุ และอนันตะ เป็นกัมที่คัดลอกเนื่องจาก ๕ กัมที่ข้างต้นซึ่งได้มีผู้วิจัยไว้แล้ว

สำหรับกัมนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมต้นฉบับตัวเขียนทั้งที่เป็นอักษรขอม และอักษรล้านนาไทยจำนวน ๑๖ ฉบับ มาตรวจสอบชำระเพื่อให้ได้มาซึ่งฉบับภาษาบาลีที่ถูกต้อง หรือใกล้เคียงกับต้นฉบับเดิมของพระสิริมังคลาจารย์บูรจนากัมภีร์นี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ แบ่งออกได้ ๕ บทด้วยกัน คือ บทแรกเป็นบทนำ กล่าวถึงความจำเป็นของปัญหา วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย ซึ่งประวัติโดยสังเขปของบูรจนากัมภีร์ เนื้อหาของกัมที่ ๒ โดยสังเขป ลักษณะเฉพาะของต้นฉบับตัวเขียนที่นำมาตรวจสอบชำระ ข้อบกพร่องในการจาร หลักเกณฑ์การเลือกคำ ประโยค และข้อความในการจาร ตลอดจนประเด็นที่จะได้จากกรวิจัย บทที่ ๒ ว่าด้วยกัมภีร์จักษวาทินี กัมที่ ๒ ฉบับที่ตรวจชำระแล้ว บทที่ ๓ ว่าด้วยคำแปลจากภาษาบาลีในบทที่ ๒ มาเป็นภาษาไทย บทที่ ๔ ว่าด้วยการรวบรวมคำ หรือข้อความของแต่ละต้นฉบับ ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน และบทที่ ๕ อันเป็นบทสุดท้ายของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ว่าด้วยข้อสรุปและข้อเสนอแนะบางประการ นอกจากนี้ยังมีบทพิเศษอันเป็นภาคผนวก ใ้รวบรวมชื่อบุคคลและชื่อธรรมที่วิภูสนใจ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในกัมที่ ๒ ทั้งหมด มาขยายเพื่อให้ได้ความรู้กว้างขวางออกไปอีกด้วย

ผลของการวิจัยเรื่องนี้ หอจะสรุปได้ คือ ทำให้ได้กัมภีร์จักษวาทินีฉบับสมบูรณ์ซึ่งผ่านการตรวจสอบชำระตามหลักวิชาการ ทุกประการ

Thesis Title   Cakkavāladīpanī Chapter VI: An
Edition and A Critical Study.
Name   Mr. Nopporn Klaodee
Thesis Advisor   Associate professor Saksri Yamnadda,
Ph.D.
Department   Eastern languages
Academic Year   1980

ABSTRACT

This thesis is an edition and a critical study of Cakkavāladīpanī Chapter VI, the last of this title. The work is a sequence in a series of research works previously undertaken by others. The chapter deals with seven miscellaneous subjects, namely, age, food, calculation, trees, the earth, elements composing the world and infinity.

Sixteen manuscripts in Thai Lanna and Khom Characters were employed in the edition of the text. This edition, the researcher hopes, should be close to the original work composed by Phra Sirimāngalācariya.

The thesis is divided into five chapters. The first is introductory, discussing the problem leading to this research, the purpose, the scope and the method of research. It then gives a brief biography of the author, as well as the description of the manuscripts. Special

features of the Pali language of this particular text, scribal errors and calligraphical mistakes are also noted in this chapter. The second is the edited text of Cakkavāladīpaṇī Chapter VI. The third chapter is the translation of the edited text. The fourth chapter is the variant readings. The fifth chapter is the conclusion and suggestion for future research. The proper name and technical terms from Cakkavāladīpaṇī Chapter VI are given in the Appendix.

The researcher hopes that the complete text and translation of Cakkavāladīpaṇī will help students in their study of religion and literature.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์และการสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ทรงคุณธรรมหลายท่าน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และมีความประทับใจต่อพระคุณของท่านเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่ง จึงถือโอกาสขออนุญาตกล่าว นามเพื่อเป็นการเทอคพระคุณและเป็นการแสดงคารวะไว้ ณ ที่นี้ คือ

พระราชสิทธิอาจารย์ เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ และพระครูมงคลคีลวงค์ เจ้าอาวาสวัดมุนีพาราม อำเภอเมือง จัง หวัดเชียงใหม่ ท่านพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ได้ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัย โดยได้ให้ราย ละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของคัมภีร์ในหอไตรของท่าน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

พระสมุห์เสี้ยว ทองสาม บรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์ภาคทักษิณ ได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย โดยให้ความสะดวกในการใช้ห้องสมุดของวิทยาลัยฯ ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นวันปิดหรือวันเปิดของวิทยาลัยฯ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณ ของท่านเป็นอย่างยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์คิตา อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ที่ได้ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยโดยรับเป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งๆที่ท่านมีภาระหน้าที่ในภาควิชาของท่านมากอยู่แล้ว และบาง ครั้งทั้งที่สุขภาพท่านไม่ดีซึ่งเป็นอุปสรรคในการอ่านหนังสือ ท่านก็ยังมีคุณธรรมสูงให้ แก่ผู้วิจัย คำแนะนำของท่านให้ความหวังและความสบายใจมาก จึงนับว่าท่านเป็น ผู้มีอุปการคุณแก่ผู้วิจัยมาก หากขาดท่านเสียแล้ว งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะสำเร็จ ใค้ยาก หรืออาจจะไม่สำเร็จก็ได้ ผู้วิจัยจึงรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านอย่างยิ่ง และขอน้อมรำลึกถึงพระคุณนี้ตลอดไป

รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ บุญยกุล อาจารย์ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ให้ความรู้ภาษาสันสกฤตแก่ผู้วิจัยมาแต่ คับจนจบหลักสูตร และท่านยังกรุณาเสนอแนะหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ผู้วิจัย จึง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรานี พาพานิช อาจารย์ประจำภาควิชา
ภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ให้ความรู้วิชาภาษา
สันสกฤตและภาษาปรากฤตแก่ผู้วิจัยตั้งแต่นั้นมา และได้กรุณาให้คำแนะนำสนับสนุน
ตลอดถึงกำลังใจ เท่าที่ผู้วิจัยมีโอกาสพบท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่าง
สูงไว้ ณ ที่นี้

ศาสตราจารย์ ม.ล. จิรายุ นพวงศ์ อาจารย์ผู้บรรยายพิเศษวิชาภาษา
บาลีและสันสกฤตชั้นสูง ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย ผู้ให้ความรู้วิชาภาษาบาลีและสันสกฤตในด้านต่างๆแก่ผู้วิจัยอย่างกว้างขวาง
อย่างที่คุณวิจัยไม่เคยได้รับมาก่อน นับว่าท่านเป็นผู้เกื้อกูลในการเรียนและการเขียน
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอันมาก จึงกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

อาจารย์ นาวาอากาศเอกพิเศษ แยม ประพัฒน์ทอง อาจารย์พิเศษผู้
บรรยายภาษาบาลีและวรรณคดีบาลีชั้นสูง ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำต่างๆที่เกี่ยวกับ
ไวยากรณ์ คำแปล การใช้คำ ตลอดถึงความรู้ต่างๆที่แฝงอยู่ในวรรณคดีบาลี นอก
จากนี้ท่านยังกรุณาให้ผู้วิจัยไปแปลคำบาลีเป็นภาษาไทยที่บ้านของท่านจนจบกัณฑ์ที่ ๒
จึงนับว่าอาจารย์ท่านมีพระคุณแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ เบียดอย่าง
สูง จะขอจารึกพระคุณไว้ในความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

อาจารย์ ฐานิสร์ ชาครัตพงศ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาบาลี ภาควิชา
ภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านได้ให้ความรู้แก่ผู้
วิจัยในการแปลชาดกหลัก กณฑ์เกี่ยวกับไวยากรณ์บาลี ตลอดถึงหลักการแปลภาษา
บาลีแก่ผู้วิจัยมาแต่ต้น จึงขอกราบขอบพระคุณท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณผู้วิจัยคัมภีร์จักกวัตตีปีที่ กัณฑ์ที่ ๑ - ๕ ทุกท่านที่ได้บุกเบิกแนว
ทาง แนะนำแหล่งที่มาของข้อมูลตลอดถึงวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมี
ความสะดวกในการวิจัยมากขึ้น จึงขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณคณะเจ้าหน้าที่แผนกงานบริการหนังสือภาษาโบราณหอสมุดแห่ง
ชาติ ท้าวasukri ไว้เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความสะดวกแก่ผู้วิจัย ทุกครั้ง

ที่ขออนุญาตเข้าไปศึกษาค้นคว้าวิจัย

ตลอดเวลาที่วิจัยเรื่องนี้ นอกจากจะได้รับความช่วยเหลือจากทุกท่าน
ที่ออกนามมาแล้วข้างต้น ก็ยังได้รับการสนับสนุนและกำลังใจจากบรรดา ผู้บังคับ
บัญชาในหน่วยงาน ตลอดจนเพื่อนร่วมงานที่ได้ช่วยเหลือในการพิมพ์ ผู้วิจัยรู้สึกใน
บุญคุณของท่านเหล่านั้นอยู่เสมอและจะขอระลึกถึงตลอดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เพื่อความสะดวกในการใช้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดอักษรย่อชั้นใช้สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยแบ่งออก ดังนี้

๑. หนังสืออ้างอิงทั่วไป ได้ใช้อักษรย่อเท่ากับไว้ได้เรื่องนั้นๆ ส่วนชื่อเต็มของหนังสือจะมีปรากฏอยู่ในบรรณานุกรม

๒. ชื่อคัมภีร์ จักรกวางทศปิณฑบัพต่างๆ ที่นำมาตรวจสอบในการวิจัย ได้กำหนดชั้นตามอักษรย่อของสถานที่ที่เก็บคัมภีร์ หรือตามลักษณะของคัมภีร์ฉบับนั้นๆ

๓. ชื่อคัมภีร์ที่อ้างถึงในคัมภีร์จักรกวางทศปิณฑบัพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำเชิงอรรถไว้ได้ข้อความนั้นๆ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้ คือ ตอนที่หนึ่ง เป็นอักษรย่อเรียกชื่อคัมภีร์ต่างๆที่อ้างถึง ตอนที่สอง เป็นตัวเลขที่ใช้บอกเล่มที่ของคัมภีร์ ในกรณีที่คัมภีร์นั้นมีจำนวนตั้งแต่ ๒ เล่มขึ้นไป และตอนที่สามจะเป็นเลขบอกหน้าของคัมภีร์ที่อ้างถึงในหน้านั้นๆ

อักษรย่อของคัมภีร์ที่ใช้มีดังนี้

ชา. ก.	ชาตฤทธฤดา	อรรถฤดา	ขุททกนิกาย	ชาคก
ป. ส.	ปปัญจสุทนี	"	มัชฌิมนิกาย	
ป. ม.	ปรมัตถมณูสุตา	"	วิสุทฺธิมรรค	
ป. ที.	ปรมัตถทีปนี	"	อุทาน	
ม. ปุ.	มโนรตปุรณี	"	อังคุตตรนิกาย	
วิ. ป.	วิสุทฺธิมคฺค	ปกรณวิเสส		
ส. ปา.	สมนตปาสาทิกา	อรรถฤดา	พระวินัยปิฎก	
ข. สุต.	ขุททกนิกาย	สุตตนีบาต		
ที. ส.	ทีฆนิกาย	"		
ม. สุต.	มัชฌิมนิกาย	"		
อง. สุต.	องคุตตรนิกาย	"		
ลี. สุต.	ลี่ยุคตนิกาย	"		

สท.	ป.	สทุชมมปกาสิณี	อรรถกถา	ปฎิสัมภิตามรรค
สม.	ว.	สมุโหนวิโนทนี	"	วิภังคะ
สา.	ป.	สวารตฺตปกาสิณี	"	สังยุตตนิกาย
สุ.	ว.	สุมจฺจลวลาสิณี	"	พีฆนิกาย
อภิ.	ว.	อภิธมฺมตฺตวิภาวิณี	ฐีกา	สังคหะ
อญ.	สา.	อญฺฐสาสิณี	อรรถกถา	ธรรมสังคณี
อภิ.	ป.	อภิธมฺมปฎก	วิภังคะ	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ข
อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้	ญ
บทที่	

๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาของปัญหาก่อนดำเนินการวิจัย	๑
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	๕
วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
ประวัติสังเขปของผู้รจนาคัมภีร์ จักกวาฬที่ปनी	๑๓
เนื้อหาของกัมที่ ๒ โดยสังเขป	๑๕
ต้นฉบับคัมภีร์ จักกวาฬที่ปনী เเท่าที่ค้นพบในขณะที่ดำเนินการวิจัย	๑๖
ข้อบกพร่องในการจารคัมภีร์ จักกวาฬที่ปনী	๓๐
หลักเกณฑ์การเลือกคำ ประโยค หรือข้อความในการวิจัย	๓๕
ลักษณะการใช้คำและไวยากรณ์ ในคัมภีร์ จักกวาฬที่ปনী	๓๗
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	๔๑
๒ จักกวาฬที่ปনী กัมที่ ๒ ภาษาบาลีที่สอบชำระแล้ว	๔๓
(อายุกถา)	๔๓
(อาหารกถา)	๕๖
(ภูมิคณนากถา)	๖๔
(รุกขกถา)	๗๑
(โลกกถา)	๗๕
(โลกชาตูกถา)	๗๘

บทที่

(อนุตถกถา)	๘๓
๓ คำแปลคัมภีร์จกกวาทที่ปนี กัณฑ์ที่ ๖	๑๐๐
(เรื่องอายุ)	๑๐๐
(เรื่องอาหาร)	๑๑๒
(เรื่องการคำนวณภูมิ)	๑๒๑
(เรื่องต้นไม้)	๑๒๓
(เรื่องโลก)	๑๒๔
(เรื่องโลกธาตุ)	๑๓๓
(เรื่องสิ่งไม่มีที่สุด)	๑๓๔
(ปัจจุบันกถา)	๑๕๐
๔ คำและข้อความที่ผิดเพี้ยนออกไป	๑๕๒
๕ สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ	๒๑๐
บรรณานุกรม	๒๑๕
ภาคผนวก	๒๒๑
ประวัติการศึกษา	๒๔๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย